

GERMANIYA VA O'ZBEKISTON O'RTASIDA DIPLOMATIK MUNOSABATLAR
TARIXI (1991-2021)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7866919>

Ziyodullayev Doston Tojiddin o'g'li

Buxoro Davlat Universiteti

Jahon tarixi kafedrası 2-bosqich magistranti

email: doston.ziyodullayev@mail.ru

Annotatsiya: *Mazkur maqola Germaniya va O'zbekiston o'rtasida diplomatik munosabatlar tarixi (1991-2021) ni ko'rib chiqqan holda tahlil qilingan. Bundan tashqari, ushbu maqolada 1991-yildan 2021-yilgacha Germaniya va O'zbekiston o'rtasida qanday diplomatik aloqalar majudligi va davlatlar o'rtasidagi munosabatlar haqida so'z yuritamiz. [1]*

Kalit so'zlar: *germaniya, o'zbekiston, diplomatik munosabatlar, 1991, 2021*

HISTORY OF DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN GERMANY AND
UZBEKISTAN (1991-2021)

Abstract: *This article analyzes the history of diplomatic relations between Germany and Uzbekistan (1991-2021). In addition, in this article we will talk about the diplomatic relations between Germany and Uzbekistan from 1991 to 2021 and the relations between the countries. [1]*

Keywords: *germany, uzbekistan, diplomatic relations, 1991, 2021*

KIRISH

Germaniya va O'zbekiston o'rtasida diplomatik munosabatlar O'zbekiston Sovet Ittifoqidan mustaqillikka erishganidan ko'p o'tmay, 1992-yil 17-mayda o'rnatilgan. O'zaro munosabatlarning dastlabki yillarida Germaniya O'zbekistonning iqtisodiy va siyosiy o'tish jarayoniga yordam ko'rsatish va qo'llab-quvvatlashga e'tibor qaratgan. Bu vaqt ichida Germaniya O'zbekistonning asosiy savdo hamkorlaridan va xorijiy investorlardan biriga aylandi, xususan, qayta tiklanadigan energiya sohasida. 2005-yilda O'zbekistonning Andijon shahrida norozilik harakati zo'ravonlik bilan bostirilgani munosabati bilan munosabatlar keskinlashgan va Germaniya O'zbekiston hukumatiga qarshi sanksiyalar joriy qilgan. Keyingi yillarda Germaniya va O'zbekiston o'zaro munosabatlarini iqtisodiy va madaniy almashinuvlar orqali yaxshilashga harakat qilishlari tufayli keskinlik pasaydi. 2021-yilda Germaniya va O'zbekiston diplomatik munosabatlarining 29 yilligini nishonladi. Iqtisodiy aloqalar Germaniya O'zbekistonning Yevropadagi asosiy savdo hamkorlaridan biri bo'lib qolishi munosabati

bilan munosabatlarning asosi bo'lib qolmoqda. So'nggi yillarda atrof-muhitni muhofaza qilish, sog'liqni saqlash va ta'lim kabi sohalardagi hamkorlikka e'tibor kuchaymoqda. Umuman olganda, Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi diplomatik munosabatlar tarixi nisbatan barqaror bo'lib, ikki davlat ham iqtisodiy hamkorlik va o'zaro madaniy almashinuvlarga e'tibor qaratish orqali sheriklikni mustahkamlashga harakat qilmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METADALOGIYASI

Germaniya O'zbekiston mustaqilligini 1991-yil 31-dekabrda, mamlakat Sovet Ittifoqidan mustaqilligini e'lon qilganidan ko'p o'tmay tan oldi. O'tgan yillar davomida ikki davlat turli iqtisodiy, siyosiy va madaniy masalalarda hamkorlik qilib kelgan. Germaniya O'zbekistonga, xususan, ta'lim va infratuzilma sohasini rivojlantirish uchun ham yordam ko'rsatdi. Ammo, inson huquqlari guruhlari O'zbekistonning inson huquqlari va demokratiya bo'yicha o'rni haqida xavotir bildirmoqda. Germaniya O'zbekistondagi inson huquqlari ahvolini tanqid qilib, mamlakatdagi vaziyatni yaxshilashga chaqirdi. Umuman olganda, Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi diplomatik munosabatlar konstruktiv bo'ldi, biroq bu yo'lda ba'zi qiyinchiliklarga duch keldi. 2019-yilda Germaniya kansleri Angela Merkel O'zbekistonga tarixiy tashrif bilan keldi va so'nggi o'n yil ichida mamlakatga tashrif buyurgan birinchi Germaniya kansleri bo'ldi. Merkel tashrifi davomida O'zbekiston rasmiylari bilan iqtisodiy hamkorlik, inson huquqlari va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish masalalarini muhokama qildi. So'nggi yillarda Germaniya ham xorijda ta'lim oluvchi O'zbekistonlik talabalar uchun asosiy yo'nalishga aylandi. Ikki davlat o'rtasida ta'lim almashinuv dasturlarini kengaytirish va universitetlari o'rtasidagi hamkorlikni oshirish bo'yicha kelishuvlar imzolandi. Biroq, O'zbekistondagi inson huquqlari, xususan, so'z va yig'ilishlar erkinligi bilan bog'liq muammolar hanuzgacha mavjud. 2020-yilda Germaniya va BMTdagi boshqa o'nlab davlatlar O'zbekistonni siyosiy mahbuslarni ozod qilishga va inson huquqlarini hurmat qilishga chaqirdi. Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, Germaniya va O'zbekiston diplomatik munosabatlarini saqlab qoldi va o'zaro manfaatli turli masalalar bo'yicha hamkorlikni davom ettirmoqda.

MUHOKAMA

2020-yilda Germaniya va O'zbekiston diplomatik munosabatlarining 28 yilligini nishonladi. Bu vaqt ichida ikki davlat atrof-muhitni muhofaza qilish, sog'liqni saqlash va qishloq xo'jaligi va boshqa sohalarda hamkorlik qildi. 2018-yilda ikki davlat o'rtasidagi savdo-sotiqni rivojlantirish maqsadida Germaniya-O'zbekiston Savdo-sanoat palatasi tashkil etildi. Bu, xususan, mashinasozlik, kimyo va to'qimachilik sohaslarida o'zaro tovar ayirboshlash hajmining oshishiga olib keldi. Bundan tashqari, Germaniya-O'zbekiston munosabatlarida madaniy almashinuv muhim rol o'ynadi. Nemis madaniyat muassasalari O'zbekistonda muntazam ravishda tadbir va ko'rgazmalar o'tkazgan bo'lsa, O'zbekiston madaniyat tashkilotlari Germaniyada ham shunday qilgan. Ammo nemis kompaniyalarining O'zbekistonda borligi va ularning inson huquqlari buzilishiga sherik bo'lishi mumkinligi haqida xavotirlar bor edi. Oxirgi

yillarda nemis kompaniyalari paxta yetishtirishda bolalar va majburiy mehnatdan foydalanlikda ayblangan O'zbekiston davlat korxonalarini bilan hamkorlik qilgani uchun tanqidlarga uchradi. Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, Germaniya va O'zbekiston diplomatik munosabatlarni saqlab qoldi va iqtisodiy, siyosiy va madaniy aloqalarini yaxshilash yo'lida harakat qilishda davom etmoqda. Germaniya 1991-yilda O'zbekiston mustaqilligini birinchilardan bo'lib tan olgan va o'shandan buyon ikki davlat ko'plab savdo shartnomalari, madaniy almashinuvlar va diplomatik muloqotlarni amalga oshirib kelmoqda. Biroq, munosabatlar qiyinchiliksiz kechmadi. Asosiy muammolardan biri O'zbekistonning inson huquqlari bo'yicha rekordi bo'lib, bu munosabatlarda keskinlik manbai bo'lib kelgan. So'nggi yillarda Germaniya O'zbekistonning so'z va yig'ilish erkinligini cheklashi, shuningdek, siyosiy mahbuslarga nisbatan munosabatini tanqid qilib keladi. Shunga qaramay, ikki davlat yaqin iqtisodiy aloqalarni davom ettirmoqda, Germaniya O'zbekistonning asosiy savdo hamkorlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda ta'lim va ilm-fan kabi sohalarda madaniy almashinuv va hamkorlikni chuqurlashtirishga ham harakat qilindi. Umuman olganda, qiyinchiliklar mavjud bo'lsa-da, Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi munosabatlar hamkorlik va tanqid aralashmasi bilan ajralib turadi, har ikki davlat umumiy til topishga va mustahkam aloqalar o'rnatishga intiladi. 1991-2021-yillarda Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi diplomatik munosabatlar ham jadal, ham muhim bo'ldi. Sovet Ittifoqi parchalanganidan keyin Germaniya 1991-yilda O'zbekiston mustaqilligini birinchilardan bo'lib tan olgan. O'shandan beri ikki davlat o'rtasida ko'plab ikki tomonlama hamkorlik aloqalari o'rnatildi. Ikki davlat o'rtasidagi munosabatlarni shakllantirgan asosiy omillardan biri ularning iqtisodiy hamkorlikdan o'zaro manfaatdorligidir. Germaniya O'zbekistonning asosiy savdo hamkorlaridan biri bo'lib, savdo hajmi vaqt o'tishi bilan ortib bormoqda. Qolaversa, Germaniya hukumati O'zbekistondagi iqtisodiy islohotlar va modernizatsiya sa'y-harakatlarini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynadi. Ammo Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi munosabatlar muammolardan holi emas. Inson huquqlari ikki xalq o'rtasida nozik va bahsli masala bo'lib kelgan. Ayniqsa, so'z erkinligi va siyosiy mahbuslar masalasida kelishmovchiliklar bo'lgan. Shunga qaramay, ushbu mavzu bo'yicha muhokamalar diplomatik muloqotlarning muhim jihati bo'lib qolmoqda. O'tgan yillar davomida ikkala davlat ham madaniy va ta'lim sohasidagi aloqalarni kengaytirishga intilishlarini ko'rsatdi. So'nggi yillarda Germaniya O'zbekistonlik talabalarning Germaniyada o'qish va ishlash imkoniyatlarini kengaytirdi va har ikki davlatda bir qancha madaniy tadbirlar o'tkazildi. Umuman olganda, Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi diplomatik munosabatlar so'nggi o'ttiz yillikda ham evolyutsiya, ham o'zgarishlarni boshidan kechirdi. Qiyinchiliklar mavjud bo'lsa-da, har ikki davlat ham izchil muloqot, hamkorlik va qo'llab-quvvatlash orqali o'z aloqalarini saqlab qoldi va rivojlantirdi.

XULOSA

So'nggi yillarda Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi diplomatik munosabatlar rivojlanib, takomillashib bormoqda. Ikki davlat o'rtasidagi hamkorlik turli sohalarda, jumladan, savdo, madaniyat, ta'lim, inson huquqlari sohaslarida faollashdi. Germaniya va O'zbekiston o'rtasida bir qancha yangi iqtisodiy shartnomalar imzolanganini diqqatga sazovor voqea bo'ldi. Ushbu kelishuvlar savdo hajmini oshirib, sarmoyaviy va iqtisodiy hamkorlik uchun yangi imkoniyatlar ochdi. Nemis kompaniyalari ham O'zbekistonning qayta tiklanadigan energiya manbalari va infratuzilma kabi ustuvor tarmoqlariga sarmoya kiritishga katta qiziqish bildirgan. Hamkorlikning yana bir muhim yo'nalishi madaniy-ma'rifiy almashinuvlardir. O'zbekiston rang-barang va boy madaniy merosga ega va so'nggi yillarda Germaniya madaniyat muassasalari va universitetlari o'zbekistonlik hamkasblari bilan yaqinroq hamkorlik qilishga intilmoqda. Germaniyaning bir qancha universitetlari talabalar almashinuvi, ilmiy hamkorlik va akademik dasturlarni amalga oshirish uchun o'zbekistonlik hamkasblari bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatgan. Bundan tashqari, inson huquqlari masalasi Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi muhim muhokama mavzusi bo'lib qolmoqda. Germaniya bir necha bor O'zbekistondagi inson huquqlari bilan bog'liq vaziyatdan xavotir bildirgan va O'zbekiston hukumatini bu borada vaziyatni yaxshilash choralarini ko'rishga undagan. Shunga qaramay, ikki davlat bu borada konstruktiv muloqotni davom ettirdi. Umuman olganda, Germaniya va O'zbekiston o'rtasidagi diplomatik munosabatlar so'nggi yillarda mustahkamlanib, chuqurlashib bormoqda, ikki davlat ham umumiy maqsad va vazifalar sari intilmoqda. Savdo, madaniyat, ta'lim va inson huquqlari asosiy e'tibor sohalari bo'lib, so'nggi bir necha yil ichida bu sohalarning har birida sezilarli o'zgarishlar bo'ldi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. https://uz.wikipedia.org/wiki/O'zbekiston_—_Germaniya_munosabatlari
2. <https://grantlar.uz/blog/germaniya-elchixonasidan-germaniya-va-ozbekiston-1992-2022-2052-nomli-ijodiy-tanlov/>
3. <https://aim.uz/prezentatsii/138-mezhdunarodnyj-otnosheniya-prezentatsii/36608-germaniya-o-zbekiston-munosabatlari-taqdimot.html>
4. <https://geografiya.uz/bilasizmi/784-ozbekiston-respublikasi-bilan-diplomatik-aloqa-ornatgan-mamlakatlar-royxati.html>
5. <https://milliycha.uz/ru/diplomatik-munosabat/>